

Heyrn og heyrnarmælingar

Inngangur

Á hverju ári fæðast á Íslandi 6-10 heyrnarskert börn. Ef þessi börn fá rétta meðhöndlun skömmu eftir fæðingu, t.d. með viðeigandi heyrnartækjum eða hugsanlega kuðungsígræðslu í tilviki heyrnarleysis, geta þau flest öðlast það góða heyrn að þau eigi möguleika á góðum málþroska í framtíðinni. Ef börnin hins vegar greinast og/eða fá úrræði seint, getur heyrnarskerðingin leitt til þess að börnin glími við verulegan vanda fram eftir aldri, ekki síst í málnotkun í töluðu máli eða táknmáli.

Góð heyrn er mikilvæg fyrir þroska barna, ekki síst málþroska þeirra. Með heyrninni skynja þau blæbrigði talaðs máls, læra málið og notkun þess. Börn nema einnig ýmiss konar hljóð sem hjálpa þeim að kynnast umhverfinu. Heyrnin er ekki eingöngu skynfæri heldur einn þeirra þátta sem móta barnið, persónuleika þess og atferli.

Á fyrsta aldursári er heyrnin mjög mikilvæg til að safna upplýsingum sem síðan verða undirstaða málþroska. Heyrnin er notuð til að hafa samskipti við annað fólk en samskipti eru undirstaða félagsþroska. Heyrnin hjálpar einnig til að staðsetja sig í rými.

Það er mjög erfitt að skynja eða geta sér til um hvort lítið barn sé með skerta heyrn. Þess vegna greinist heyrnarskerðing hjá börnum oft seint. Greiningaraldur á heyrnarskerðingu á Íslandi var á árunum 2002-2006 mjög hár, eða við 5-6 ára aldur vegna heyrnarskerðingar, og við 18-20 mánaða þegar um heyrnarleysi var að ræða.

Mikilvægt er að allir sem koma að heilsuvernd og umönnun barna séu vakandi fyrir einkennum heyrnarskerðingar. Heyrnarskerðing getur verið **meðfædd** eða **áunnin** og komið fram á hvaða aldri sem er. Það á alltaf að taka grun um skerta heyrn alvarlega. Það er betra að heyrnarmæla fleiri börn en færri.

Athugið! *Hjá þeim börnum sem ekki hafa farið í nýburaskimun á heyrn er afar mikilvægt að hlusta eftir áhyggjum foreldra og skoða vel niðurstöður PEDS og BRIGANCE þroskamats í 2½ árs og 4 ára skoðunum, m.t.t. þátta sem geta gefið til kynna heyrnaskerðingu.*

Markhópar

< 3 mánaða börn

Heyrnar- og talmeinstöð Íslands (HTÍ) hefur yfirumsjón með heyrnarmælingum á nýburum. Stefnt er að því að öll börn sem fæðast á Íslandi verði heyrnarmæld í svokallaðri 5 daga skoðun eða í síðasta lagi við 3 mánaða aldur af sérfræðingi HTÍ. Nú er heyrnarmælt á Landspítala alla virka daga og geta allir foreldra nýfæddra barna komið þangað í mælingu. Tvisvar á ári er farið á Kragasjúkrahúsin (Akranes, Keflavík, Selfoss) og þau börn mæld sem ekki hafa skilað sér í heyrnarmælingu á HTÍ. Einnig er mælt á heilsugæslustöðinni á Akureyri í hverri viku. Einu sinni á ári er farið á Ísafjörð, á Egilsstaði og Eskifjörð. Foreldrar barna sem

fædd eru á Austurlandi eða Vestfjörðum geta valið hvort þau fara á Landspítala eða Akureyri með barnið sitt í nýburamælingu. HTÍ heldur utan um allar mælingar og fylgist með því hvort börn skili sér í heyrnarmælingu. Afrit af heyrnarmælingu er send á heilsugæslustöð barnsins þannig að unnt verður að fylgjast með hvort barnið hafi verið heyrnarmælt. Mikilvægt er að fram komi í heilsufarsskrá barnsins hvort að heyrnarmæling hafi verið framkvæmd og hvort barnið hafi staðist skimun á heyrn. Ef fram kemur að barnið hafi ekki staðist skimunarprófið eða efasemdir eru varðandi niðurstöður skal hafa samband við HTÍ, spyrjast fyrir um niðurstöður og/eða vísa barninu þangað.

3 mánaða til 5 ára börn

Við 6 mánaða aldur fara heyrandi börn að auka hjal, hrynjandinn verður meiri í röddinni og þau reyna að herma eftir hljóðum. Hjá börnum sem eru mikið heyrnarskert fer að draga úr hjali á þessum tíma og rödd þeirra verður smámsaman eintóna (*monoton*). Mikið heyrnarskert börn nota augun til að fylgjast með því sem gerist í umhverfinu

Mikilvægt er að spyrja foreldra í öllum skoðunum í ung- og smábarnavernd hvort þau gruni að barnið hafi skerta heyrn.

Engin formleg heyrnarmæling er gerð á aldrinum 3 mánaða til 5 ára en leita skal að þáttum sem bent gætu til heyrnarskerðingar t.d.:

- Barn fylgist ekki með hljóðum og /eða málörðugleikar hverskyns tal- og/eða málörðugleikar
- Skert athygli
- Annað sem vakið getur grun um skerta heyrn.

Hægt er að afla upplýsinga um fyrrgreinda þætti með viðtali við foreldra, aðra ummönnunaraðila eða í samtali við barnið. **Ef grunur (t.d. hjá foreldrum) leikur á að um heyrnarskerðingu sé að ræða, á þessum aldri, skal vísa barni beint til HTÍ.**

Eyrnaskoðanir og hljóðholismælingar

Á þessum aldri er mikilvægt að skoða eyru barna með eyrnaspegli (*otoscope*) og síðan, ef tilefni er til, að gera hljóðholismælingar. Hljóðholismælingar gefa upplýsingar um miðeyrnaprýsting og hvort að vökvi geti verið í miðeyra. Hljóðholismæling er **ekki** heyrnarmæling. Ef barn er með miðeyrnavöka skal skoða barnið aftur eftir u.þ.b. 3 mánuði, ef vökvi er enn til staðar er rétt að vísa barni til háls-, nef- og eyrnalæknis.

Athugið! Börn með rör í hljóðhimnu hafa flata kúrfu á hljóðholismælingu en rúmmál mælist hærra en ef um flata kúrfu vegna vökva er að ræða. Mælingin gefur litlar upplýsingar ef rör eru opin.

Ingbjörg Hinriksdóttir yfirlæknir á Heyrnar- og talmeinastöð Íslands, 2009

Síðast uppfært 2015